

Europa się buntuje. Wiosna Ludów

Materiał składa się z sekcji:

„Wprowadzenie”, „Pierwszy ogólnoeuropejski kryzys ekonomiczny”, „Wiosna Ludów we Francji”, „Rewolucja w Cesarstwie Austriackim”, „Rewolucja w Niemczech i we Włoszech”, „Odpowiedź rządzących”, „Sprawa polska”, „Zamiast podsumowania”.

Materiał zawiera:

10 ilustracji (fotografii, obrazów, rysunków), 13 ćwiczeń, w tym 13 interaktywnych, 9 poleceń.

Bibliografia:

- Źródło: *H. Szuman, Wspomnienia berlińskie i poznańskie z roku 1848, [w:] S. Kalemba, Wiosna ludów w Europie, Warszawa 1991, s. 116–118.*

Europa się buntuje. Wiosna Ludów

Powrót duńskich żołnierzy do Kopenhagi

Źródło: Otto Bache, *Powrót duńskich żołnierzy do Kopenhagi*, 1894, domena publiczna.

Już w 1. połowie XIX wieku rozpoczęła się walka z tzw. ładu wiedeńskim czyli z tym co zatwierdzono na Kongresie Wiedeńskim w 1815 roku. Dlaczego? Na siłę przybrało niezadowolenie części społeczeństw z sytuacji politycznej i ekonomicznej. Chciano wprowadzenia powszechnych praw wyborczych, robotnicy pragnęli poprawy warunków pracy i życia, chłopci pragnęli uwłaszczenia – nadania im na własność ziemi, którą uprawiali. W państwach niemieckich i włoskich coraz silniejsze były dążenia zjednoczeniowe. Ludność chciała zjednoczenia tych krajów. Polacy i Węgrzy chcieli odzyskać niepodległość. Pogarszała się sytuacja bytowa ludności spowodowana klęskami nieurodzaju, epidemiami i głodem.

Wprowadzenie

Podjmując decyzje na kongresie wiedeńskim mocarstwa nie liczyły się z interesami mniejszych państw i narodów – dążyły więc one do zmian, m.in. odzyskania niepodległości. Kongres przywrócił 'stary porządek' – przywrócono monarchie absolutne i wycofano się z wcześniejszych reform. Obywatele chcieli mieć także wpływ na to co się dzieje w kraju. Chciano nadania konstytucji, która gwarantowałaby prawa i wolności obywatelskie, ograniczała władzę monarchy na rzecz parlamentu oraz nadawała obywatelom prawa wyborcze. W latach 20-ych XIX w. wybuchły więc rewolucje i powstania narodowe:

- w państwach włoskich,
- w Hiszpanii,
- w Rosji ([powstanie dekabrystów 1825 r.](#)),
- we Francji ([rewolucja lipcowa 1830 r.](#)),
- w Niderlandach ([Belgia oderwała się od Holandii](#)),
- w Królestwie Polskim (powstanie listopadowe 1830 r.),
- Grecja wywalczyła niepodległość ([niepodległość Grecji](#)).

Kiedy to było?

Oś czasu – Europa się buntuje. Wiosna Ludów

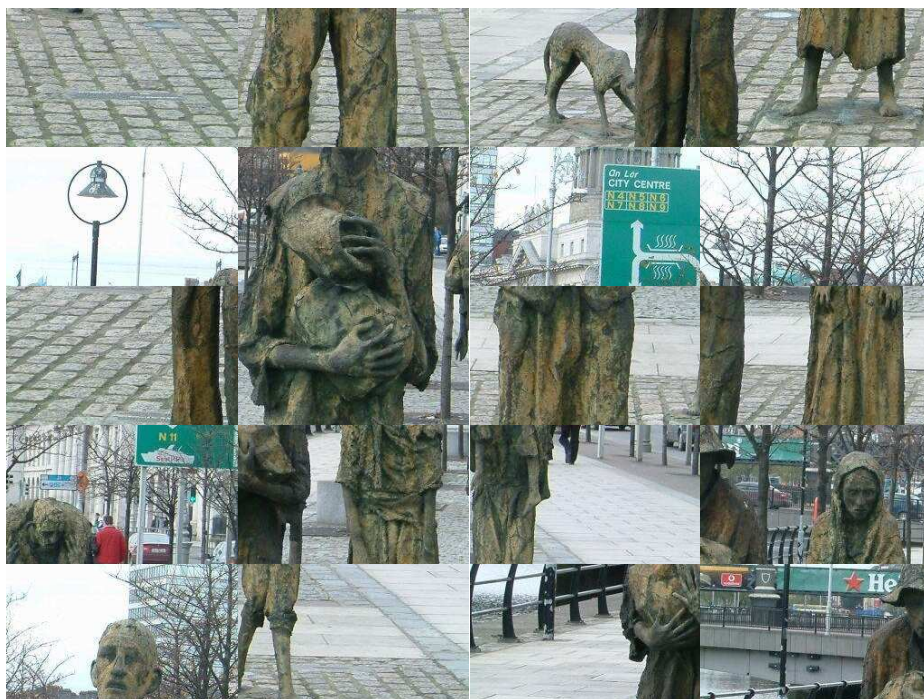
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., *Oś czasu: Wiosna Ludów*, licencja: CC BY 3.0.

Pierwszy ogólnoeuropejski kryzys ekonomiczny

Wydarzenia **Wiosny Ludów**, czyli całej serii rewolucji, jakie wybuchły w Europie w latach **1848-1849**, zaangażowały – podobnie jak kilka dekad wcześniej epoka napoleońska – większość państw europejskich. Najsilniej dotknęły Francję, monarchię habsburską i państwa niemieckie oraz włoskie. Pod koniec lat 40. XIX wieku, jak pisał Andrzej Chwalba 'w Europie kipiało jak w garnku i huczało jak w ulu. Potwierdzała to korespondencja mocno zaniepokojonych monarchów, polityków, dyplomatów, szefów policji całej Europy, poświadczały opinie intelektualistów'. W wir wydarzeń rewolucyjnych rzucili się liberałowie, demokraci, socjaliści, jak też zwolennicy zbrojnej walki o suwerenne państwa. U podłoża wydarzeń politycznych, które wstrząsnęły Europą, leżał kryzys żywnościowy i gospodarczy, który rozpoczął się dwa lata wcześniej. Uprawy ziemniaków, podstawowego pożywienia ludu, dotknęła zaraza. **Kłęski elementarne** sprawiły też, że zebrano dużo mniej zboża. Konieczność opłacenia wysokich podatków nie pozwalała chłopom na jego konsumpcję, mimo zagrożenia życia. W wielu rejonach Europy szerokim masom ludzi zagroził głód, a wysoka cena ziarna napędziła falę spekulacji finansowych i zaogniła konflikty społeczne.

Ćwiczenie 1

Ułóż puzzle.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Kogo upamiętnia przedstawiony na zdjęciu pomnik z Dublina? Zaznacz jedną odpowiedź.

☐ ofiary dżumy

☐ ofiary głodu

☐ ofiary wojny domowej

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kłeska **głodu** szczególnie **silnie dotknęła Irlandię**, gdzie w krótkim czasie **zmarło z głodu milion (!) ludzi**, a kolejne trzy miliony opuściły wyspę. Wydarzeniom tym biernie przyglądał się ówczesny rząd Wielkiej Brytanii. Drastyczny spadek i tak niskiego poziomu życia ludności wiejskiej odbił się na gospodarce miejskiej. W miastach Zachodu załamała się produkcja przemysłowa, zamykano masowo zakłady pracy i rosło **bezrobocie**. Sytuację – w dobie pierwszego na taką skalę kryzysu kapitalistycznego – pogorszyły ryzykowne, choć konieczne inwestycje, związane z rozbudową kolei żelaznych. Szerzyła się przestępczość, wzrosła liczba włóczęgów i żebraków.

Przyczyną wybuchu **rewolucji europejskiej** było **niezadowolenie licznych grup społecznych z porządku politycznego ustanowionego na kongresie wiedeńskim**.

W sytuacji kryzysu gospodarczego tym łatwiej znalazło ono ujście. Pierwsza z serii rewolucji doby Wiosny Ludów wstrząsnęła Paryżem. Detonatorem okazała się rocznica wypadków w Krakowie. Powstanie krakowskie z lutego 1846 roku, stłumione po kilku dniach, stało się dla władz austriackich pretekstem do likwidacji Rzeczypospolitej Krakowskiej i wcielenia jej do Austrii. Wywołało to liczne protesty liberałów i demokratów nie tylko we Francji, ale w całej Europie. We Francji opozycja, wobec zakazu manifestacji politycznych, od pewnego już czasu spotykała się wieczorami na specjalnie organizowanych w restauracjach i kawiarniach masowych przyjęciach. W lutym 1848 roku rząd zabronił organizowania bankietów. Jednak pomimo zakazu do Paryża przybyły tłumy studentów i robotników. Przed siedzibą Ministerstwa Spraw Zagranicznych doszło do strzelaniny.

Przerażony król **Ludwik Filip** pospiesznie abdykował i wyjechał. W dniu **25 lutego 1848 roku proklamowano republikę**. Zdobyczą tej zaledwie **dwudniowej rewolucji** było:

- pierwsze w świecie powszechne prawo wyborcze dla wszystkich Francuzów (pozostawiono jednak cenzus płci): każdy dorosły mężczyzna miał odtąd prawo głosu,
- zapowiedziano wolność prasy i zgromadzeń,
- zniesiono karę śmierci i niewolnictwo w koloniach,
- zorganizowano warsztaty narodowe, zatrudniając kilkaset tysięcy bezrobotnych (w celu pomocy ludziom dotkniętym kryzysem i bezrobociem). W samym Paryżu było ich blisko 100 tysięcy.

Polityka rozpaliała umysły Francuzów, dyskutowano o równości i czytano lawinowo rosnącą liczbę tytułów prasowych. Zdarzeniem bez precedensu stało się **wejście robotników do tymczasowego rządu republiki**, na czele którego stanął poeta **Alphonse de Lamartine** [czyt.: alfąs de lamartın]. W wydarzeniach rewolucyjnych, jakie rozgrywały się we Francji (a wkrótce także we Włoszech i Niemczech) wzięło udział również wiele **kobiet** — zwolenniczek socjalizmu utopijnego. Miały one **nadzieję na uzyskanie praw wyborczych i znaczące zwiększenie swojego udziału w życiu politycznym**. Szczególnie ostre wystąpienia emancypacyjne miały miejsce w Paryżu. Działaczki — nauczycielki i dziennikarki — redagowały odezwy, wydawały własne pismo i organizowały zebrania klubów.

Ciekawostka

George Sand

Źródło: Charles Louis Gratia, *George Sand*, 1835, domena publiczna.

Znana z ekscentrycznego stylu bycia, sławna pisarka **George Sand** [czyt.: żorż sąd], gdy jej kandydaturę zgłaszano do Zgromadzenia Narodowego... odmówiła. Popierała walkę o wyzwolenie społeczne kobiet (w tym prawo do rozwodów), lecz starania o prawa polityczne uważała za drugorzędne. Była przekonana, że kobiety-wyborcy głosowałyby pod dyktando mężów.

Lamartine pod paryskim ratuszem 25 lutego 1848 roku odmawia przyjęcia czerwonego sztandaru

Źródło: Henri Félix Emmanuel Philippoteaux, *Lamartine pod paryskim ratuszem 25 lutego 1848 roku odmawia przyjęcia czerwonego sztandaru*, XIX wiek, olej na płótnie, Carnavalet Museum, domena publiczna.

Wejście robotników i socjalistów do tymczasowego rządu oraz udostępnienie zrzeszeniom robotniczym Pałacu Luksemburskiego było odpowiedzią na żądania zrewoltowanej ulicy.

Jednak naciskany przez radykałów minister spraw zagranicznych Alphonse de Lamartine dyplomatycznie zdystansował się od pomysłu zmiany flagi państwowej na czerwoną. Francja zachowała trójkolorowy sztandar.

Ćwiczenie 4

Decyzja de Lamartine'a, by nie przyjąć czerwonego sztandaru, służyła podkreśleniu, że rewolucja, która obaliła monarchię lipcową, miała jaki charakter. Zaznacz jedną z odpowiedzi.

☐ demokratyczny

☐ konserwatywny

☐ socjalistyczny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wiosna Ludów to również czas wewnętrznej i zewnętrznej reakcji przeciwko ruchom narodowym i demokratycznym, w myśl zasad Świętego Przymierza. Gdy w wielu miejscach Europy ustępstwa monarchów i liberalizacja pierwszych miesięcy 1848 roku nie zahamowały rewolucji, wówczas wystąpiły przeciw nim połączone siły **liberałów i konserwatystów**. Nie mieli oni ochoty na wspólną z radykałami walkę o państwo demokratyczne, marzyli o ustabilizowaniu sytuacji politycznej.

W czerwcu **1848 roku** wybuchło **powstanie robotników w Paryżu**, spowodowane likwidacją kosztownych i nieopłacalnych z punktu widzenia burżuazji warsztatów narodowych i zachowawczą polityką rządu republiki francuskiej. Powstanie zostało krwawo stłumione przez władze II Republiki.

Barykady na ulicy Soufflot 24 czerwca 1848 roku

Źródło: Horace Vernet, *Barykady na ulicy Soufflot 24 czerwca 1848 roku*, domena publiczna.

Uczestnicy powstania robotniczego domagali się wprowadzenia ustawodawstwa socjalnego, ochrony prawnej pracowników, kontroli własności prywatnej przez państwo, laicyzacji życia publicznego.

Ćwiczenie 5

Wskaż, którymi atrybutami były czerwony sztandar i wymienione żądania robotnicze.

☐ zwolenników ideologii anarchistycznej

☐ zwolenników ideologii socjalistycznej

☐ zwolenników ideologii liberalnej

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Uchwalona w listopadzie Konstytucja powierzyła najwyższą władzę wykonawczą prezydentowi, który miał zostać wyłoniony drogą powszechnego głosowania. Został nim bratanek Napoleona, **Ludwik Napoleon**.

Rysunek satyryczny z epoki

Źródło: Illustrierte Zeitung, *Rysunek satyryczny z epoki*, 1848, domena publiczna.

Polecenie 1

Na podstawie rysunku satyrycznego z epoki wyjaśnij:

- z kim konkurował Ludwik Napoleon, kandydując w wyborach prezydenckich,
- czego możesz się dowiedzieć z tej satyry o nastrojach społeczeństwa francuskiego.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Ludwik Napoleon, przebywający do tej pory za granicą na przymusowej emigracji, zadebiutował na francuskiej scenie politycznej właśnie podczas Wiosny Ludów, gdy został wybrany do Zgromadzenia Konstytucyjnego II Republiki. Skutecznie prowadzona przez jego popleczników propaganda i siła bonapartystycznej legendy zrobiły swoje. Victor Hugo pisał wówczas 'To nie książę powraca, lecz idea. Od 1815 r. lud czeka na Napoleona...'. O jego sukcesie wyborczym zdecydowała też niechęć Francuzów do prowizorycznego rządu generała Cavaignaca, który dokonał brutalnej pacyfikacji powstania robotniczego w czerwcu 1848 r. i mimo antydemokratycznych posunięć nie radził sobie z ustabilizowaniem sytuacji w kraju. Jeszcze tego samego roku Ludwik Napoleon wystartował w wyborach prezydenckich i odniósł druzgocące zwycięstwo zdobywając ponad 5 i pół z 7 milionów oddanych głosów:

- **środowiska robotnicze** przyciągnął hasłami usunięcia nędzy, mawiając o proletariacie paryskim: 'oto moja wielka Armia',
- wobec **burżuazji i środowisk zachowawczych** wystąpił w roli opiekuna kapitału, gwaranta własności prywatnej i poszanowania religii katolickiej,
- miał poparcie **armii**, która dość miała pokojowej polityki zagranicznej monarchii lipcowej i rządu republikańskiego, masowo głosowali na niego **chłopi**, zmęczeni Wiosną Ludów i rewoltą proletariatu w miastach, nie odróżniający Napoleona od Ludwika Napoleona...

W 1851 r. swoją kadencję jako prezydenta przedłużył w drodze zamachu stanu o 10 lat, popierając tę akcję plebiscytem. W rok później, 2 grudnia 1852 roku ogłosił się Cesarzem Francuzów, ponownie wspierając tę decyzję wynikiem przeprowadzonego wcześniej plebiscytu, w którym uzyskał ponad 7 milionów głosów poparcia. Jasnym się stało, że spragnieni spokoju obywatele Francji pokładają w nim wielkie nadzieje.

Rewolucja w Cesarstwie Austriackim

W wielonarodowym **Cesarstwie Austriackim** w marcu 1848 roku **fala demonstracji** ogarnęła **Wiedeń** i doprowadziła do **ucieczki kanclerza Klemensa Metternicha** – symbolu reakcyjnej polityki Świętego Przymierza. Przebudzili się także **Polacy, Węgrzy, Czesi** i inne słowiańskie narodowości skostniałego politycznie imperium. W kwietniu 1848 roku cesarz Ferdynand I, który mimo zamieszek zdołał zachować tron, ogłosił konstytucję wprowadzającą podstawowe wolności polityczne i trójpodział władzy. Izba niższa parlamentu miała być obsadzana w drodze wyborów, jednak przy zachowaniu wysokiego cenzusu majątkowego i wykształcenia.

Rewolta w Wiedniu i wieści z Paryża skłoniły Węgrów – mieszkańców wchodzącego w skład imperium Habsburgów dawnego **Królestwa Węgierskiego**, czyli **Korony św. Stefana** – do wystąpienia z **własnymi żądaniami**. Trwająca od marca 1848 roku **rewolucja węgierska** okazała się najdłuższym spośród wszystkich wyładowań politycznych doby Wiosny Ludów. Przywódca opozycji węgierskiej, dziennikarz **Lajos Kossuth** [czyt.: lajosz koszut] zażądał powołania niezależnego rządu Węgier oraz przeprowadzenia reform. Nowo wybrany rząd, odpowiedzialny przed sejmem, ogłosił:

- równouprawnienie wszystkich obywateli,
- zniósł cenzurę,
- zniósł pańszczyznę i inne powinności chłopskie.
- Nie podjął natomiast kwestii praw zamieszkujących kraj mniejszości narodowych (Chorwatów, Serbów, Słowaków i Rumunów), kontynuując politykę narzucania im języka i kultury węgierskiej (nazywaną madziaryzacją). Okazało się to ważnym błędem, gdyż Chorwaci opowiedzieli się przeciw rewolucji i stanęli po stronie Habsburgów.

Tymczasem cesarz Austrii unieważnił dotychczasowe ustępstwa i nakazał armii spacyfikowanie Węgier. W odpowiedzi sejm węgierski w kwietniu 1849 roku ogłosił detronizację Habsburgów i niepodległość kraju. Wojska rewolucyjnej armii węgierskiej, dowodzone między innymi przez polskich generałów Henryka Dembińskiego i Józefa Bema, po odniesieniu kilku zwycięstw zmusiły wojska austriackie do wycofania się z prawie całych Węgier.

Czesi, nie podejmując tematu niepodległości, swoją szansę na poprawę położenia w monarchii habsburskiej upatrywali w solidarności słowiańskiej (podobnie jak Chorwaci, czy Serbowie). Toteż zorganizowali zjazd słowiański w Pradze w czerwcu 1848 roku. Wizja polityczna Czechów i innych przedstawicieli zjazdu przewidywała utworzenie trialistycznej Austrii, czyli państwa złożonego z trzech równoprawnych politycznie części: niemieckiej, węgierskiej i słowiańskiej. Lęk o los monarchii habsburskiej sprawił, że większość

uczestników zjazdu opowiedziała się przeciw zjednoczeniu Niemiec pod egidą Prus, bardzo groźnego z punktu widzenia Słowian. Za najważniejszą kwestię uważali oni rozwiązanie kwestii chłopskiej.

Cesarstwo Austriackie miało zostać niepodzielne, odmówiono więc narodom wchodzącym w jego skład wymarzonej autonomii. Gdy w październiku 1848 roku wybuchły zamieszki robotnicze w Wiedniu, połączone siły austriacko-chorwackie poradziły sobie zarówno z powstańcami, jak i z posiłkami węgierskimi, które przybyły im na ratunek. Na wszelki wypadek rząd austriacki zmusił niedołęznego Ferdynanda do abdykacji. Na tronie zasiadł 18-letni **Franciszek Józef I**. Jego pierwszymi decyzjami były:

- rozwiązanie parlamentu austriackiego w marcu 1849 roku,
- wydanie Konstytucji,
- przywrócenie cenzury,
- przywrócenie rządów policyjnych, łagodniejsze niż przed wybuchem rewolucji,
- chłopci w Czechach (i w Galicji) otrzymali wolność osobistą i ziemię,
- zniesienie obowiązkowych świadczeń wsi wobec dworu. Reformy te oficjalnie zapisał w ustawie z lipca 1848 roku ogólnopaństwowy parlament austriacki (Reichstag), rozciągając je na cały obszar monarchii Habsburgów. Sukces przypisywano wyłącznie cesarzowi, choć złożył on jedynie podpis pod ustawą. Utrwaliło to jego legendę dobroczyńcy wśród chłopskich poddanych Cesarstwa Austriackiego.

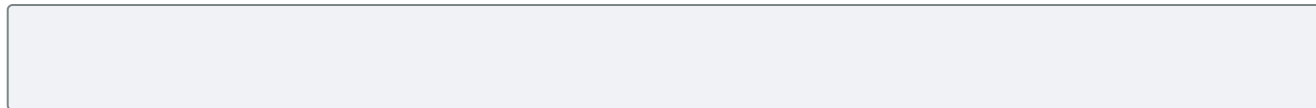

Kapitulacja armii węgierskiej pod Világos w 1849 roku

Źródło: István Szekcsák-Klinovszky, *Kapitulacja armii węgierskiej pod Világos w 1849 roku*, 1850, domena publiczna.

Polecenie 2

Na powyższym obrazie przedstawiono moment kapitulacji armii węgierskiej, równoznacznej z upadkiem powstania narodowego Węgrów w 1849 roku. Poszukaj w dostępnych Ci źródłach informacji na temat interwencji rosyjskiej na Węgrzech i wyjaśnij, dlaczego Mikołaj I zdławił to powstanie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Także Węgrom nie udało się zerwać związku z Austrią. Przeważającej liczebnie armii austriackiej przyszły z pomocą wojska rosyjskie, wysłane przez cara Mikołaja I, krwawo tłumiąc powstanie węgierskie.

Rewolucja w Niemczech i we Włoszech

Na wieść o wypadkach wiedeńskich w marcu 1848 roku Berlin także stał się areną starć ulicznych mieszkańców z oddziałami wojska (przypomnij sobie początek tej lekcji). Król **Fryderyk Wilhelm IV** pośpiesznie zapowiedział reformy i usunął z rządu reakcyjnych polityków. Siła i zasięg zamieszek skłoniły go do wydania słynnej odezwy do 'kochanych berlińczyków' i publicznego uczczenia pamięci tych, którzy polegli podczas starć z wojskiem. Liberałowie dostrzegli sojusznika w monarsze, deklarującym chęć wprowadzenia konstytucji. W zaistniałej sytuacji wydawało się, że szanse powodzenia będzie miał także wysunięty przez liberałów niemieckich projekt zjednoczenia całych Niemiec.

Polecenie 3

Przeczytaj relację pamiętnikarską o początkach rewolucji 1848 roku w Berlinie. Następnie wykonaj ćwiczenie 1.

((H. Szuman

Wspomnienia berlińskie i poznańskie z roku 1848

Wrażenie było niepoślednie, a rosło ono w miarę jak za danym jakby z Paryża hasłem wybuchnęły i we Włoszech krwawe rozruchy, a za

nimi i w Niemczech zachodnich i południowych gwałtowne zaburzenia uliczne. Potulna dotąd ludność Berlina, chyba w niezbyt licznych naonczas knajpach politykująca przy szklanicach cienkusz berlińskiego [...], wyległa na ulice i gromadziła się [...] przysłuchując się przemowom różnym, jakby z ziemi wyrosłych agitatorów, piorunujących na nędzę polityczną, w jaką rządy niemieckie ludność całą pogrążyły. [...] Tymczasem zbiegowiska uliczne, po największej części porą wieczorną się odbywające i nabierające znaczenia demonstracyjnego, mnożyły się i niejednokrotnie prowadziły do starć gwałtowniejszych z policją. Po piwiarniach politykowano głośno i hałaśliwie, omawiając zaburzenia miejscowe i potrzebę gruntownych reform politycznych, a i w dziennikach miejscowych, bardzo naonczas nielicznych, pomimo istniejącej cenzury politycznej bardzo złagodniałej, pojawiały się artykuły domagające się reform zasadniczych [...].

Dzień 18 marca 1848 [...], około południa zebrały się liczne tłumy publiczności przed zamkiem królewskim, ażeby tamże oczekiwać wstępu deputacji i skutku audiencji królewskiej. Tłumy te, które zalegały cały plac przed zamkiem królewskim [...] zachowały się zupełnie spokojnie [...]. Kiedy tysiące narodu stało przed zamkiem w dość spokojnym oczekiwaniu, padł strzał. [...] Na odgłos strzału, który zresztą nikomu szkody nie wyrządził, odezwał się krzyk: Zdrada! do broni!" i runął popłoch na tłum zebrany, tym więcej, że od strony ulicy Szerokiej, wychodzącej wprost na fronton zamku królewskiego, zjawił się oddział konnicy, z drugiej znów piechoty na lud zebrany nacierającej, skutkiem czego rozpierzchły się tłumy na wszystkie strony, roznosząc popłoch i wieść, że wojsko lud bezbronny morduje [...]. Na ulicy Fryderykowskiej [tj. Friedrichstrasse], która ówczesnie miasto Berlin przerzynała od końca do końca, [...] ciekawy otwierał się widok, gdyż powiedzieć można, w okamgnieniu na wszystkich przecznicach, i to zaczynając od wylotów ulic i bram, rosły barykady, [...] i gęsta odezwała się strzelanina, która nas z obserwacyjnego naszego stanowiska spędziła, gdy ponad głowami naszymi przeleciała

kula armatnia. [...] W przeciągu paru godzin cały Berlin pokrył się siecią barykad, zawrzał nie ustając ani na chwile strzelaniną z ręcznej i działowej broni, a ulice i domy, z okien których gęste padały strzały, tam, gdzie toczono walkę, zanurzyły się w dymie prochowym.

Źródło: H. Szuman, *Wspomnienia berlińskie i poznańskie z roku 1848*, [w:] S. Kalembe, *Wiosna ludów w Europie*, Warszawa 1991, s. 116–118.

Ćwiczenie 6

Zaznacz więcej niż jedną odpowiedź. Powodem wybuchu rewolucji w Berlinie w marcu 1848 roku były...

- ☐ politykowanie berlińczyków przy kawiarnianych stolikach.
- ☐ wieczorne zbiegowiska uliczne i starcia z policją.
- ☐ rozchodzenie się wieści, że wojsko pacyfikuje bezbronną ludność.
- ☐ agitacja polityczna, prowadzona na ulicach miasta.
- ☐ wieści o zamieszkach we Francji, we Włoszech oraz w zachodnich i południowych Niemczech.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Przeanalizuj obraz ukazujący epizod z okresu rewolucji w Berlinie. Zwróć uwagę, że rewolucyjne sztandary, powiewające nad tłumem, mają te same kolory, ale różny układ. Zwolennicy Hohenzollernów preferowali poziomy układ barw, natomiast demokraci, którzy chcieli dla Niemiec ustroju republikańskiego, tak jak we Francji, wzorowali się na jej trójkolorowym sztandarze. Oznacz grupy protestujących berlińczyków.

demokraci

liberałowie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

O czym informuje nas, pochodzący z czasów Wiosny Ludów, powyższy obraz nieznanego autorstwa. Zaznacz jedną odpowiedź.

- ☐ zwolennicy zjednoczenia różnili się w opiniach na temat przywództwa przyszłych Niemiec
- ☐ ogarnięci polityczną gorączką uczestnicy protestów nie umieli porządnie zszyć swoich sztandarów
- ☐ zwolennicy zjednoczenia byli zgodni w kwestii przywództwa przyszłych Niemiec

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wizja politycznej jedności Niemiec nie podobała się konserwatystom. Uważali oni, że zwolennicy idei narodowych byli zbyt zafascynowani ideami liberalnymi, a nawet demokratycznymi. Poza tym oznaczała ona naruszenie legitymizmu, podstawowej zasady

ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim. Jednak w maju 1848 roku, w atmosferze rewolucyjnej euforii udało się zwołać **Ogólnoniemieckie Zgromadzenie Narodowe we Frankfurcie**. Zasiedli w nim posłowie z państw wchodzących w skład Związku Niemieckiego. Zasłynęło ono niekończącymi się debatami nad kwestią zjednoczenia Niemiec, a także licznymi, wykluczającymi się wzajemnie próbami zdefiniowania geograficznego pojęcia Niemiec (czy należy monarchię habsburską zaliczać w ich skład, czy też nie). Po opowiedzeniu się Zgromadzenia za **projektem 'małych' Niemiec**, złożonych ze skonfederowanych monarchii, bez udziału Austrii, opracowano i **ogłoszono konstytucję**. Na czele zjednoczonych Niemiec stanąć miał dziedziczny cesarz w osobie samego Fryderyka Wilhelma IV.

W **Niemczech**, zanim debatujący nad zjednoczeniem parlament podjął wreszcie istotne decyzje, udało się rządzącym stłumić powstania w Badenii, Saksonii i Nadrenii. Fryderyk Wilhelm IV nie przyjął korony oferowanej mu przez Ogólnoniemieckie Zgromadzenie Narodowe we Frankfurcie. *Zalatywała rynsztokiem* – tymi słowami król Prus lakonicznie zrecenzował ideę utworzenia zjednoczonego i demokratycznego państwa niemieckiego, scalonego przez parlament. W Berlinie starcia między gwardią obywatelską a manifestującymi robotnikami, którzy w czerwcu splądrowali arsenał, okazały się pretekstem do działań odwetowych. Toteż w grudniu 1848 roku król pruski rozwiązał Konstytuantę. Wiosnę Ludów przetrwała jednak obiecana poddanym **konstytucja**. Napisana została w 1848 roku, zaprzysiężona w 1850 roku. W tym samym roku król ogłosił jej zmodyfikowaną wersję, która przetrwała do 1918 roku! Państwo pruskie zostało zmodernizowane. Dokończono proces uwłaszczenia, zapoczątkowany kilka dekad wcześniej (chłopi otrzymali wolność jeszcze w 1807 roku). Zniesiono sądownictwo, przywileje podatkowe i policyjne szlachty.

Ćwiczenie 9

Walki uliczne miały swoją specyfikę. Ułóż puzzle i sprawdź, z czego skonstruowano barykadę ustawioną w jednym z zaułków Mediolanu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wypadki wiedeńskie i ustępstwa władz miały wpływ także na **zaognienie sytuacji**, podzielonych na małe państwa, już od początku roku niezwykle napiętej. W marcu zamieszki ogarnęły północ: Mediolan (stolicę Lombardii), a wkrótce potem Wenecję. Do walki ruszyli także demokraci i liberałowie z Królestwa Obojga Sycylii, na wpół feudalnego państwa rządzonego przez Burbonów w południowej części półwyspu. Pierwsze triumfy święcili liberałowie: na krótko Neapol, Florencja i Rzym uzyskały konstytucję. Liberalny król Piemontu **Karol Albert wezwał Włochy do walki przeciw Austrii**, panującej w północnej części półwyspu i rzucił hasło zjednoczenia.

Król Piemontu, Karol Albert stanął osobiście na czele armii, odniósł jednak klęskę pod Custozą w lipcu 1848, pokonany przez genialnego wodza armii austriackiej, **Josepha Radetzky'ego**. Pozwoliło to Austrii na odzyskanie kontroli nad północą Włoch. Odtąd jednak dążenie do **zjednoczenia Włoch** w jeden organizm państwowy stało się czołowym hasłem sił postępowych. We wrześniu 1848 roku radykalni demokraci wystąpili w Rzymie przeciw świeckiej władzy papieża, a Pius IX schronił się w państwie neapolitańskim. W lutym 1849 roku rzymskie Zgromadzenie Konstytucyjne przekształciło Państwo Kościelne w Republikę Rzymską. Kres temu położyła austriacko-francuska interwencja zbrojna.

Ćwiczenie 10

Uzupełnij zdania.

We Włoszech, Francji i w Niemczech domagała się udziału we władzy, a także wprowadzenia konstytucji, upowszechnienia praw obywatelskich i liberalnych wolności. Więcej oczekiwali radykalni : żądali zastąpienia europejskich monarchii republikami i demokratyzacji stosunków społecznych. We i w wysuwano ponadto hasła zjednoczenia. Narody wchodzące w skład domagały się wyzwolenia. W środkowej Europie chłopci żądali zniesienia gruntowego i .

arystokracja

poddaństwa

burżuazja

demokraci

Włoszech

monarchii Hohenzollernów

monarchii habsburskiej

Niemczech

pańszczyzny

Zródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

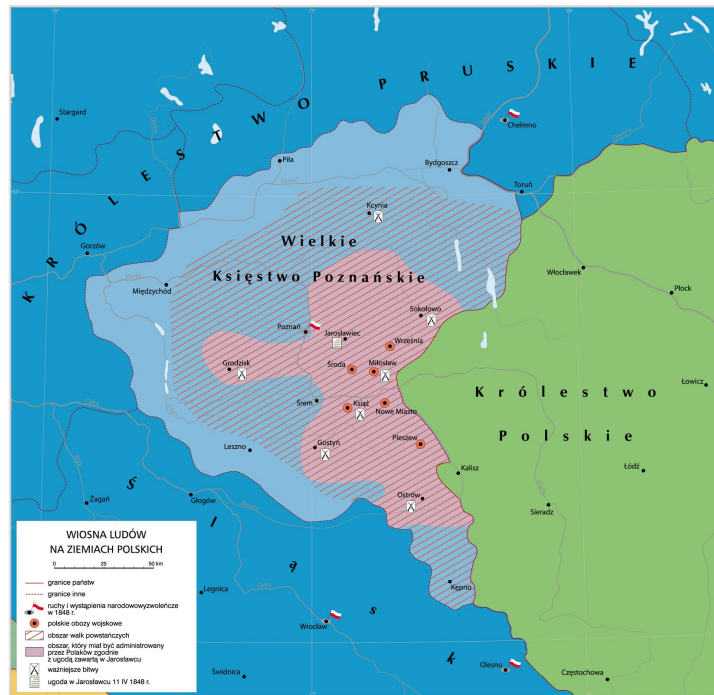
Sprawa polska

Po powstaniu listopadowym przygotowywano powstanie, które miało wybuchnąć jednocześnie w trzech zaborach. W Galicji oddziały powstańcze zostały rozbite przez chłopów podburzonych przez urzędników cesarskich. 18.02.1846 r. wybuchło powstanie chłopskie zwane 'rabacją galicyjską', na czele której stanął Jakub Szela. Chłopi zniszczyli około 500 dworów i zamordowali ok. 1000 szlachty. W Krakowie powstanie wybuchło zgodnie z planem 21/22.02.1846 r. Jan Tyssowski ogłosił się jego dyktatorem, a jego sekretarzem został Edward Dembowski, który chciał pozyskać chłopów dla powstania. Stanął on na czele procesji, która miała przekonać chłopów za pomocą symboli religijnych. Procesja została ostrzelana przez Austriaków. Edward Dembowski zginął a Jan Tyssowski oddał Kraków Austriakom w marcu 1846 r. i przekroczył granicę pruską. Był to koniec powstania. jego skutkiem było m.in. zlikwidowanie Wolnego Miasta Krakowa i wcielono go do monarchii Habsburgów.

W 1848 roku nastroje rewolucyjne nie ominęły **Galicji**. W Krakowie i Lwowie powołano **polskie Komitety Narodowe**, a także zaczęto organizować **Gwardię Narodową** – namiastkę sił zbrojnych. Wśród żądań wysuwanych pod adresem cesarza znalazły się polonizacja szkół i urzędów oraz zniesienie pańszczyzny. Genialnym posunięciem ze strony lokalnej austriackiej administracji okazało się wydanie bez czekania na zgodę Ferdynanda **dekretu o uwłaszczeniu chłopów** i wypłacie – rzekomo w imieniu cesarza – odszkodowań dla ziemiaństwa polskiego. Tym samym gubernator Galicji Franz von Stadion uprzedził

działania Polaków, a jednocześnie zapobiegł rozprzestrzenianiu się rewolucji. Nawet podjęcie przez Gwardię Narodową w Krakowie krótkotrwałych działań zbrojnych w obronie przed próbą jej rozbrojenia nie zmieniło już sytuacji. W opanowaniu Lwowa pomogło podsycenie zarysowującego się konfliktu polsko-ukraińskiego oraz bombardowanie miasta.

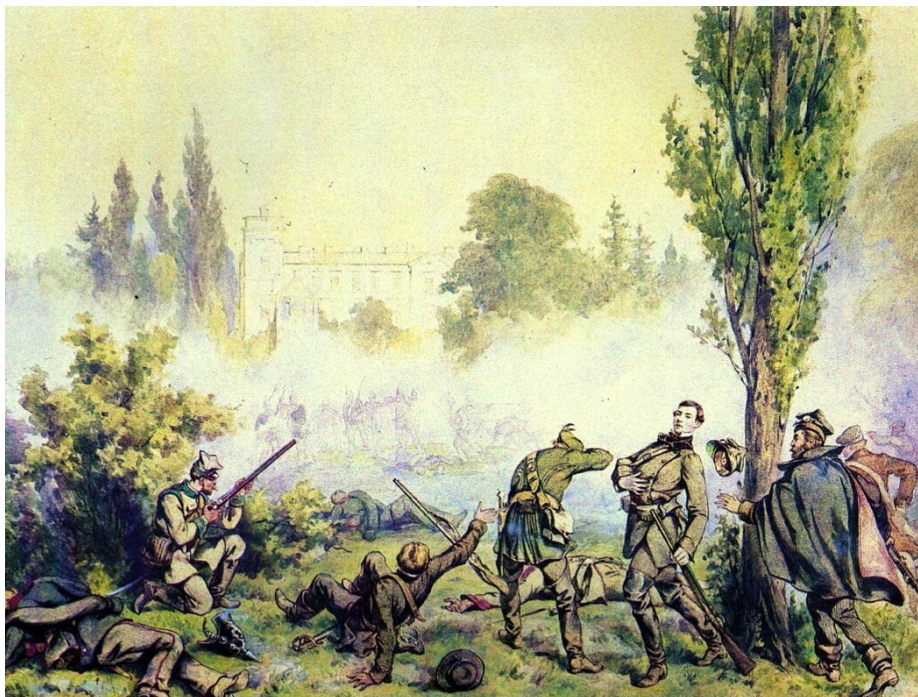
W ogarniętych rewolucją Niemczech powszechnie obawiano się rosyjskiej interwencji wojskowej w duchu Świętego Przymierza, dlatego zaczęto wspierać polski ruch polityczny, jaki ujawnił się w **Wielkim Księstwie Poznańskim**. Wieści o wybuchu rewolucji marcowej w Berlinie ożywiły nadzieję zamieszkujących je Polaków na poszerzenie praw politycznych. Więzienie pruskie opuścili polscy działacze polityczni aresztowani po upadku powstania krakowskiego z 1846 roku. Utworzony w marcu 1848 roku polski Komitet Narodowy na audyencji u króla pruskiego wystąpił z postulatem spolszczenia administracji Księstwa i utworzenia polskiego korpusu wojskowego. Jego organizacji podjął się, jeden z uwolnionych działaczy. Jednak za oficjalną aprobatą dla polskich propozycji poszły diametralnie odmienne działania, potajemnie nakazane przez króla pruskiego. Stacjonująca w Poznaniu armia pruska pod wodzą generała Colomba [czyt.: kolumba] ogłosiła stan oblężenia i zażądała zmniejszenia liczebności polskich oddziałów. Polacy rozpoczęli więc walkę o niepodległość, tworząc **tajny Rząd Narodowy** i rekrutując kilka tysięcy chłopskich ochotników. Kolejnym wybiegiem rządu pruskiego było zawarcie w **kwietniu 1848 roku umowy w Jarosławcu**, według której strona polska miała zachować tylko cztery obozy wojskowe, w zamian otrzymać całość administracji w Poznańskim. Zawieszenie broni było jednak krótkotrwałe. Wojska pruskie dążyły do konfrontacji. Rozbiły jeden z polskich obozów stacjonujący w Książu. Pozostałe siły zbrojne Mierosławski poderwał do walki powstańczej, **zwyciężając wojska pruskie** w dwóch bitwach: **pod Miłosławiem (30.04.1848)** i Sokołowem (02.05.1848). Mimo zwycięstwa pod Miłosławiem nie udało się Mierosławskiemu kontynuować walki, gdyż zabrakło poparcia polskich oficerów i ziemiaństwa. Na początku maja powstańcy ogłosili kapitulację. Przez następne kilkadziesiąt lat Polacy nie podjęli już walki zbrojnej ani w zaborze pruskim, ani austriackim. Pod wpływem tych doświadczeń społeczeństwo polskie, w walce o zachowanie polskości, wybrało drogę działań legalnych.

Wiosna Ludów na ziemiach polskich

Źródło: Krystian Chariza i zespół, *Wiosna Ludów na ziemiach polskich*.

Ciekawostka

Bitwa pod Miłosławiem

Źródło: Juliusz Kossak, *Bitwa pod Miłosławiem*, 1868, domena publiczna.

Obraz Kossaka przedstawia największe starcie zbrojne powstania wielkopolskiego w 1848 roku. Ogółem w Poznańskim Polakom udało się uzbroić niemal 7 tysięcy ludzi. Zwróć uwagę na zaznaczony szczegół obrazu. Dotkliwy brak broni i oporządzenia wojskowego sprawił, że większość żołnierzy sił zbrojnych zmobilizowanych przez Komitet Narodowy była uzbrojona w kosy lub broń myśliwską.

Zamiast podsumowania

Kapsuła czasu

Krajobraz wiosenny

Źródło: Benjamin Gimmel, *Krajobraz wiosenny*, 2004, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 4

Czy określenie wiążące porę roku z walką niepodległościową lub buntem wobec władzy odnosi się tylko do wydarzeń z lat 1848-1849? Jakie fakty z historii XX i XXI wieku otrzymały podobny przydomek? Prześledźcie podręczniki historii, czołówki gazet, przeszukajcie dostępne źródła. Skonsultujcie swoje wnioski z nauczycielem. Następnie przygotujcie notatkę na ten temat.

Ćwiczenie 11

Wskaż, jakie cele przyświecały poszczególnym narodom w dobie Wiosny Ludów. Zaznacz odpowiednie miejsca w tabeli.

Narody	niepodległość	powstanie zjednoczonego państwa	swobody obywatelskie i demokratyzacja ustroju	równość społeczną (podłoże ekonomiczne)	refor chło
Czesi	☐	☐	☐	☐	☐
Francuzi	☐	☐	☐	☐	☐
Niemcy	☐	☐	☐	☐	☐
Polacy	☐	☐	☐	☐	☐
Węgrzy	☐	☐	☐	☐	☐
Włosi	☐	☐	☐	☐	☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 5

Poszukaj informacji, kiedy i w jakim mieście Joseph Radetzky przeprowadził atak drogą powietrzną, z użyciem balonów.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 6

Napisz, w jakim mieście witano Radetzky'ego specjalnie dla niego skomponowanym marszem.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Zaznacz skutki Wiosny Ludów lub przepis kilka do zeszytu.

 zielony

Europa po Wiośnie Ludów zmieniła się. Nie jest prawdą, że rewolucja przegrała, a tym bardziej że wszystko przegrała. [...] Zasadniczo klęskę ponieśli europejscy demokraci, ale na realizację ich pomysłów, takich jak republika, rozległe wolności polityczne, gwarancje socjalne dla pracowników czy powszechne prawo głosowania, było jeszcze w większości krajów za wcześnie. Niemniej

dali znać, że istnieją i mają pomysły na to, jak „ucywilizować” lud, jak masę robotników i chłopów wprowadzić do polityki i jak zapewnić wszystkim równość szans w życiu publicznym.

Natomiast nie przegrali liberałowie. Zresztą już przed 1848 r. w niektórych krajach odnosili sukcesy. Po roku 1849, gdy opadły emocje,

wielu monarchów, zwyciężących na polach bitew, uznało, że czas na ustępstwa w duchu liberalnym,

które mogą wszystkim dobrze służyć w harmonijnym rozwoju państw, narodów i społeczeństw.

Monarchowie, choć może nie wszyscy i nie od razu, zrozumieli, że lepsze są reformy niż represje

i że kolejna możliwa rewolucja niekoniecznie musi się zakończyć tak jak ta z 1848 r.

Dlatego

po 1850 r. na palcach jednej ręki można było policzyć państwa, które mogły się obyć bez konstytucji lub systemu liberalnego.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Zaznacz skutki Wiosny Ludów lub przepis kilka do zeszytu.

☐ niebieski

Z konfrontacji między orędownikami społecznej i narodowej emancypacji a obrońcami ustalonego ładu zwycięsko wyszli ci ostatni. Dysponowali większymi środkami i działali na ogół sprawniej niż ich przeciwnicy.

W sytuacji krytycznej dla jednej z monarchii odżyła zresztą zasada solidarności członków Świętego Przymierza.

Mikołaj I chętnie interweniował na Węgrzech, kierując się doraźnymi względami imperialnej polityki, ale i przeświadczeniem, że przypadła mu rola strażnika europejskiego porządku monarchicznego (wrogowie absolutyzmu uważali cara za „żandarma Europy”). Natomiast zwolennicy przemian często cofali się przed decydującym starciem z konserwatystami, po części ulegając tradycyjnym autorytetom, po części nękani wizjami rozpadu społecznego i triumfu radykalnych demagogów.

Niektórzy ze skrajnych zachowawców żywili przekonanie, że udało się powstrzymać destrukcyjne ich zdaniem procesy, opinia ta była wszakże zupełna iluzją.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 7

Na podstawie powyższych tekstów, wymień różnice jakie dostrzegasz w ocenie skutków Wiosny Ludów.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 8

Korzystając ze zdobytej wiedzy oceń skutki Wiosny Ludów. Opisz je własnymi słowami w zeszycie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.